

MATURITNÝ OKRUH 30

PRÁCA S INFORMÁCIAMI

INFORMÁCIA: (z lat. *informare* – utvárať, odovzdávať predstavu) - dva významy:

1. **širší** - akýkoľvek údaj
2. **užší** - údaj, dôležitý vzhľadom na potreby užívateľa, obohacuje jeho poznanie

DEZINFORMÁCIA: zámerná, účelne vytvorená **chybná informácia** => chce mýliť, zavádzať adresáta
Dezinformácia je chybná informácia, vedúca k nesprávnym záverom alebo rozhodnutiam.

KLÚČOVÉ SLOVÁ: najdôležitejšie pojmy textu – charakterizujú obsah textu

VEDĽAJŠIA INFORMÁCIA V TEXTE: menej dôležitá informácia, pri tvorbe konspektu a osnovy sa jej treba vyhýbať a zachytávať iba hlavné myšlienky textu premietnuté v kľúčových slovách

ZDROJE INFORMÁCIÍ

1. **primárne** – informácie v originálnych, nespracovaných textoch: *kniha, článok v časopise, na webe*
2. **sekundárne** – informácie vyberané z primárnych zdrojov: *obsah knihy, anotácia, resumé, internetový portál, register*
3. **terciárne** - informácie zo sekundárnych, ale aj z primárnych zdrojov: *použitá literatúra, rešerš*

Pojmy:

rešerš – prehľad, súpis poznatkov a údajov o téme z primárnych a sekundárnych zdrojov

anotácia – stručná charakteristika obsahu kníh, článku, dokumentu a i. (uviedenie vydavateľstva, rok vydania, ceny, počet strán a i.), približuje sa reklame, hodnotí, propaguje a pôsobí na city

SPÔSOBY ZÁZNAMU TEXTU

osnova:

- najstručnejší, najprehľadnejší záznam obsahu textu
- obsahuje základné, tzv. **kľúčové pojmy** (slová, slovné spojenia)
- využíva **zvyčajne neslovesné jednočlenné vety**
- píšeme ju po prečítaní textu, resp. pred tvorbou textu – slohové práce

konspekt:

- záznam základných údajov, hlavných myšlienok, citátov nejakého textu

- zhustený obsah, ktorý zachováva logickú štruktúru textu

- podrobnejší ako osnova

- pomáhajú ho sprehľadniť rôzne mimojazykové prostriedky: využitie farieb, podčiarkovanie, šípky, rámčeky, krúžky, rôzne druhy písma

Rozdiel medzi osnovou a konspektom

Osnova:

1. Začiatky rímskeho divadla
2. Kamenné divadlo
3. Obecenstvo

Konspekt:

Začiatky rímskeho divadla a) drevené (364 pred n. l.)
b) kamenné (56 pred n. l.)

Časti kamenného divadla: - hľadisko
- orchestra
- javisko

Obecenstvo: a) nedisciplinované
b) spontánne

POZNÁMKA: Nezameňte si konspekt so slovom koncept, to je nečistopis slohovej práce.

MODERNÉ SPÔSOBY ZÁZNAMU TEXTU

Mapa mysle

z angl. *Mind Map* – pojmové mapovanie

Pri grafickom spracovaní hlavných, najdôležitejších myšlienok cudzieho textu alebo pri príprave na tvorbu vlastného textu možno efektívne využiť tzv. mapu mysle (z angl. *Mind Map* – pojmové mapovanie). Má veľmi praktické zameranie, prezentuje výsledok uvažovania jednej osoby.

Brainstorming (z angl. búrka nápadov)

- metóda skupinovej práce – tvorivej diskusie
- skupina ľudí produkuje nápady, riešenia ap.
- prebieha v ***krokoch***:
 - ✓ formulácia problému
 - ✓ tvorba, produkcia nápadov – všetci jednotlivci
 - ✓ záznam spoločného riešenia
 - ✓ prestávka
 - ✓ vyhodnotenie návrhov, riešení

ZÁSADY: počas tvorby nápady nekritizovať či ináč hodnotiť, produkovať veľké množstvo - aj zdanlivo nevyužitelných - nápadov, uplatňovať fantáziu

SVETOVÁ LITERATÚRA PO ROKU 1945

J. D. SALINGER

- zaoberal sa tematikou mladých ľudí a ich problémov v čase dospievania

román **KTO CHYTÁ V ŽITE !!!**

- príbeh rozpráva **hlavná postava Holden Caulfield**

- dej sa odohráva **počas troch dní** v predvianočnom období

- **Holden rozpráva o svojich bohatých rodičoch** (jeho brat je spisovateľ, malá sestra sa volá Phoebe a jeden brat mu zomrel), **o príchode na internátnu školu**, kde sa mu nedarí, **o živote na internáte**, **o vyhadzove zo školy**, túla sa New Yorkom, lebo sa bojí vrátiť k rodičom (domov sa nakoniec vráti len kvôli sestre), počas túlania sa **stretáva rôzne typy ľudí**, **odsudzuje ich** pretváрку, faloš, amorálnosť, **citlivo vníma svet a jeho nedostatky**, Holdena trápia aj **problémy dospievania** ---> zavolá si do hotelovej izby prostitútku, no nakoniec jej zaplatí len za to, že sa s ním bude rozprávať

- **sníva, že stojí chrbtom k hlbokkej priepasti a čelom k žitnému poľu**, kde sa hrajú deti, keď sa **niektoré z nich priblíži k strmine**, **Holdenovou úlohou je vrátiť ho nazad** ---> žitné pole je symbolom Ameriky v minulosti, kým ju neznečistili továrne a dravosť za peniazmi, priepasť predstavuje dospelosť

- **Holden si najprv nechce priznať, že sa dospievania bojí**, preto si vymyslí, že svet dospelých je plný pokrytectva, klamstva, honby za peniazmi, zatiaľ čo svet detí je svetom zvedavosti a nevinosti

- Holden nakoniec **kapituluje pred presilou sveta pomocou čierneho humoru**, pretože **pochopí, že človeka, ktorý nie je schopný vysmiať sa svetu, zahubí zúfalstvo**

- autor používa živú „reč mládeže“, t.j. **frazeologizmy, slang, vulgarizmy**

JOHN STEINBECK

-zážitky z ciest a skúsenosti z práce na farmách sa stali inšpiráciou pre jeho literárnu tvorbu

román **O MYŠIACH A ĽUĎOCH !!!**

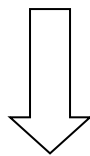
- hlavnými postavami sú **tuláci a bezdomovci George Milton (nízky) a Lennie Small (vysoký, mentálne postihnutý)**, snažia sa byť stále spolu, lebo tvrdia, že samota robí človeka zlým

- dej sa odohráva v 30-tych rokoch v **Kalifornii počas veľkej hospodárskej krízy**

- hľadajú si spolu prácu, nájdu ju na farme, ale **snívajú o vlastnom domove** (ich snom je vlastná zajačia farma)

- **Lennie rád hladká hebké veci** (myši, králiky, vlasy), pretože je silný, občas sa mu podarí nejaké zviera zabiť (napr. psíka, ktorého mu daruje zlý syn majiteľa farmy), **Lenniego sa pokúša zviest' žena syna majiteľa farmy**, dovolí mu pohladiť jej vlasy, Lennie ich nedokáže prestať hladkať, žena začne kričať a on **jej nechtiac zlomí väzy**, keď sa ju snaží utíšiť, syn majiteľa farmy sa chce pomstiť, ale **George Lenniego zastrelí** (aby ho zachránil pred lynčovaním)

POZNÁMKA: Niektoré zo smerov povojnovej svetovej literatúry sú opísané veľmi dopodrobna. Snažte sa vedieť každý charakterizovať aspoň 3-4 vetami.

EXISTENCIALIZMUS

- vznikol v Nemecku, ďalej ho rozšírili predovšetkým francúzski filozofi a spisovatelia
- **hlavné postavy:** opustené, zúfalé, beznádejné, ocitajú sa v hraničnej situácii, hľadajú zmysel života, uvažujú o smrti, majú pocit nepochopenia, spoločnosť je nepriateľom
- venuje sa základným otázkam bytia, dôležitá je sloboda jednotlivca, jednotlivec sa nepodriady tradíciám, konvenciám, pravidlám

JEAN-PAUL SARTRE

zbierka krátkych próz **MÚR !!!** = múr medzi ľuďmi, resp. múr medzi ľuďmi a svetom

titulná poviedka **MÚR:** vnútro človeka odsúdeného na smrť, dej počas španielskej občianskej vojny, hlavný hrdina Ibbiet je obvinený z ukrývania republikána Ramona Grisa, odsúdeného začnú znova vypočúvať, sľubia mu život, ak prezradí Ramonov úkryt, Ibbiet zo žartu povie, že Ramon sa skrýva na cintoríne, netuší, že má pravdu – **z človeka odhodlaného obetovať za iného život sa absurdnou hrou náhody stáva zradca**

d'alšie poviedky: **každá je svojim námetom jedinečná** – fašizmus, príprava na vraždu 6 ľudí, láska ženy k impotentnému manželovi, starostlivosť ženy o manžela, ktorý trpí halucináciami

SOCIALISTICKÝ REALIZMUS

- patrí do východného bloku

delenie: oficiálna (spracúvala tematiku vojny), neoficiálna, samizdatová, emigračná literatúra

- mnohí autori sa venovali téme kolektívizácie, mládeži = SCHEMATIZMUS

POZNÁMKA: Sem radíme Solženicyna – súčasť iného maturitného okruhu!

BEAT GENERATION

□ **generácia** amerických literátov (*Kerouac, Ginsberg, Ferlinghetti, Corso*) **zavrhujúca ustálené normy a hodnoty spoločnosti**, odmietali zvelebovanie rodinného života, vieru v Boha, hrdosť na americké symboly a spoločenský poriadok; nenávideli atómové zbrane; rasovú, politickú i sexuálnu diskrimináciu; reklamu povzbudzujúcu k väčšiemu konzumu; neznášali akékoľvek vydeľovanie ľudí; nechceli elitárstvo podľa postavenia, pôvodu, náboženstva a podobne

□ ich **poézia nebola určená masám**, písali pre seba a spriaznené duše, prednášali ju **v nočných baroch, krčmičkách a kabaretoch so sprievodom džezovej hudby**

NEOREALIZMUS

- vznikol **na prelome 40-tych a 50-tych rokov v Taliansku**
- **autori odmietajú fašizmus, kritizujú malomeštiakov a intelektuálov**
- postavy : **jednoduchí ľudia z vidieka a periférie veľkomesta**
- využíva sa **hovorová reč, slang aj nárečia, prevláda priamy rozprávač**
- v dielach predovšetkým **sociálna tematika, kontrast sveta chudobných a bohatých** (drsná realita bez prikrášlení)

ALBERTO MORAVIA

román **RIMANKA !!!**

- **obraz jednoduchých ľudí v Ríme počas fašistického režimu** (zatýkanie, výsluchy, praktiky fašistickej polície, antifašistické hnutia)
- hlavnou postavou je Adriana = chudobné dievča**, ktoré sa túži dobre vydať a žiť čestne
- Adriana si neskôr uvedomí, že nie je možné žiť čestne, ináč by bola chudobná ako jej matka, snaží sa presadiť ako tanečnica a modelka, **náhla túžba po peniazoch ju donúti k tomu, že sa stane prostitútkou**
- ženská postava je silná**, nenechá sa zlomiť negatívnymi vplyvmi okolia, zachráni ju vedomie materstva (zostáva tehotná s vrahom)
- Adriana konštatuje: „*Všetci lidé bez výnimky sú hodní súcitu, už len preto, že žijú a trpia!*“
- román je introspektívny** (postava analyzuje svoje vnútro) **a existencialistický** (všetky postavy sú nešťastné, zúfale, plné strachu)

POSTMODERNA

- smer vznikol **v USA**, ale **ovplyvnil i autorov iných národov**, nadväzuje na modernú a avantgardnú literatúru, **pretrváva dodnes !!!**
- autori používajú **vulgarizmy** a strieda sa **realita s imagináciou**, vyskytujú sa **ustálené symboly** (labyrint, múzeum, zrkadlo, knižnica, maska)
- texty sú písané **pre široký okruh ľudí**, „**palimpsestová technika**“ (nadväznosť textu na iné texty, voľné používanie citácií)
- v dielach **častý výskyt neliterárnych textov** (denník, esej, recepty)
- *predstavitelia* = *Umberto Eco* (román *Meno ruže*), *Vladimír Nabokov* (román *Lolita*)

POLITICKÝ ROMÁN

- **populárny vo Veľkej Británii**, jeho predstaviteľom je **George Orwell**

POZNÁMKA: *Dielo „Zvieracia farma“ súčasťou iného maturitného okruhu.*

ABSURDNÁ DRÁMA = antidráma

50-te roky 20. storočia, Francúzsko

- porušuje klasické požiadavky divadelnej hry = aby vyjadrila **pocit nezmyselnosti ľudskej existencie**
- **dej hry nenapreduje**, točí sa a vracia, **nie je súvislý, logický**
- **chýba zápleтка**, rozuzlenie, ale i charakteristika a motivácia konania postáv
- **nezmyselné dialógy !!!**, resp. **žiadna komunikácia medzi postavami**
- **opakovanie slov, viet, chaotické novotvary** = vyjadrujú neschopnosť dorozumieť sa
- je na divákovi, aby sa rozhodol, ako dráma skončí, donúti ho zamyslieť sa nad vlastnou existenciou

SAMUEL BECKETT

ČAKANIE NA GODOTA

- **komické prvky** (opakujúci sa motív tlačiacich topánok, výmena klobúkov, pády) **sa striedajú s tragickými** (vzťah tyranského Pozza k otrokovi Luckymu, bitky, hlad, outsiderstvo hlavných predstaviteľov)
- Estragón a Vladimír sa stretávajú na opustenej ceste a čakajú na tajomného pána Godota, ktorý je pre nich poslednou šancou ako dať svojim životom zmysel, ako ho zmeniť, v závere hry sa chcú obesiť, zavesia povraz na strom, ten sa ale roztrhne, posledná veta: „*Zostaneme?*“
- **každá postava je inej národnosti**: Vladimír – Slovan, Estragón – Francúz, Lucky – Angličan, Pozzo Talian a **Godot je „postava za scénou“** (ako boli v antike bohovia), pre niektorých **predstavuje Boha**, resp. že zmena, na ktorú postavy čakajú je smrť
- **paradoxne je dráma hrou o nádeji**